

quas ad singularum civitatum scribit Ecclesias, de sua in Domino gratulatione testatur, quos legis præceptis parere videat, et in Dei nostri timore versari. Si tanta igitur Apostolo tam docto quam sancto est mentis hilaritas, quod a tantis pariter, quod novit et his ad quos scribit et religioni proficere, unis appellet epistolis, quanto nobis gaudio existimatis esse, quoniam in commune sanctitatis vestræ datur nobis appellare concilium, et sermonem nostrum affectionis piæ circa vos testimonia continentem, cum vestra sanctitate conjungere? Ille enim singulas, ut diximus, epistolis suis visitat Ecclesias: nos ^b tot pariter credimus Ecclesias nostris appellare nos litteris, quot estis qui ad sanctam synodum convenitis. Illi est sermo cum rudibus atque discipulis; nobis sermo cum collegis et doctis. Et ut a beatissimi Pauli, cujus maxime præceptis obedire vos convenit, non recedamus exemplo, non vobis grave sit de his quæ ad nostram notitiam perveniunt, ut servetur disciplina ecclesiastica, commoneri ac si præsentis. Ergo vobiscum quod ad regularum canonumque custodiam proficere novimus, pro sollicitudine nostra conferimus, sequestro filio nostro Artemio presbytero cujus nobis efficacia in agendo pariter et moderatio placuit et amor, ut traditus trames a patribus, firmis vestræ dilectionis vestigiis teneatur, et ea quæ a nobis propter quietem Ecclesiarum sunt ^c custodita, serventur.

2. Illyricanæ omnes Ecclesiæ, ut a decessoribus nostris accepimus, et nos quoque fecimus, ad curam nunc pertinent Thessalonicensis antistitis; ut sua sollicitudine, si quæ inter fratres nascantur, ut assolent, actiones distinguat atque definiat, et ad eum quidquid a singulis sacerdotibus agitur, referatur. Sit concilium quoties causæ fuerint, quoties ille pro necessitatibus emergentium ratione decreverit: ut merito sedes apostolica, relatione ejus instructa, quæ fuerint acta confirmet. Evocatus vestrum venire nemo contemnat, nec congregationi sanctæ ad quam debet festinare, se deneget. Excusatio per contuma-

^a Id est, tam multos pariter.

^b Primum istud nos in recto, sequens in quarto casu sumitur.

^c Mallet Holstenius *constituta*. A Xysti tamen sco-

ciam non requiratur: ut vobis pariter convenientibus possit in commune constitui, quod Ecclesiarum servet quietem, et populos teneat ad salutem.

3. Nec his vos, fratres charissimi, constitutis, quæ præter nostra præcepta Orientalis synodus decernere voluit, credatis teneri, præter id quidem quod de fide consentientibus judicavit. A canonum præceptis vestrum nemo discedat, nec ab his deviet, quæ juxta regularum ordinem frequens ad vos directa sedis apostolicæ decrevit auctoritas. Si quid forsitan aut inter fratres natum fuerit, aut fratri cuiquam aliqua actio qua pulsetur, illata; aut illic fratre et coepiscopo nostro Anastasio iudice eveniens negotium terminetur, qui vices apostolicæ sedis agere, ut beatæ memoriæ Rufus decessor ipsius, ex nostra voluntate cognoscitur; aut ad nos, si illic finiri non potuerit, eodem tamen suis litteris causam omnem quæ vertitur prosequente, veniat examen.

4. Nullum corpus est, quod capite non regatur. Estis quidem membra, ut novimus sancta; sed vestrum caput respicere et honorare vos condecet: quoniam honor capitis ad spem totius proficit sanctitatis; et suum corpus sollicitis tuetur oculis, quod sibi aptum et dignis videatur ad unamquamque rem officii convenire. Sed ut omne corpus capite regitur, ita ipsum caput, nisi suo corpore sustentetur, firmitatem et vigorem suum perdit, et non tenet quam habuerat dignitatem. Estote igitur, ut esse convenit Domini sacerdotes, Ecclesiarum præsules, religionis nostræ doctores. Reservate fratri et coepiscopo nostro reverentiam quam debetis, et inter vos pacem et concordiam custodite. Sit in vobis, ut esse credimus, cor unum et anima una (*Act. iv, 32*). Nec credatis vobis minui quidquid reverentiæ illius, ad quem et majores nostri et nos Illyricanas Ecclesias juxta morem traditum volumus pertinere, a vestra dilectione et servari volumus et deferri. ^d Data 15 kalendas Januarias, Aetio iterum et Segisvulo consulibus.

po alienum non est *custodite*. Nihil enim novi constituit, sed quæ a majoribus sunt constituta custodit.

^d Decemb. 18 anni 437.

APPENDIX.

NOTITIA RELIQUORUM SCRIPTORUM QUÆ AD XYSTUM III ATTINENT.

§ 1. Quæ Xystus adhuc presbyter scripsit.

1. Xystus, Zosimo summo pontifice, Romanæ ecclesiæ presbyter tanti erat nominis, ut cum fama eum Pelagianis favere jactasset, hinc non mediocriter efferrentur Christianæ gratiæ inimici, ac nihilominus contristarentur ejusdem gratiæ defensores (*Augustin. epist. 194 n. 1*). Ille vero sinistram rumorem ut quantocius dissiparet, primo Christianæ gratiæ inimicis in frequentissimo populi cœtu prior omnium

D anathema pronuntiavit; ac deinde Leonis tum acolythi opera epistolam ad Aurelium senem misit, brevissimam quidem, sed in qua et de perniciosissimo dogmate et de gratia Dei quid sentiret satis exponeret; nec tacebat quanto vigore, ut recentis erroris fautores coercerentur, egisset (*Idem epist. 191 n. 1*). Demum non ita multo post ad Augustinum et Atypium, Firmo presbytero deferente, aliam prolixioris transmisit epistolam, in qua quod asserue-

rat priore latius et apertius explicabat. Duæ illæ A Pelagii sententiam, qua divites a regno cœlorum excludit, a Xysto propugnata non esse istud maximo indicio est, quod cum Augustinus epist. 194 omnia Xysto exponat, simulque diluat Pelagianorum argumenta, de quibus eum admonendum esse censebat, de hoc singulari Pelagii circa divites placito prorsus silet. Vel hinc igitur in Xystum minime convenire probatur primum de Divitiis librum; quo ei abjudicato, alios duos pariter eidem abjudicandos esse nemo inficias ierit. Præterea si Xysti re ipsa existissent illi libri, cum illum iis in libris prava sensisset ac docuisse exploratum esset, non solis suspicionibus ac rumoribus falsis, sed certis argumentis ut hæreticorum fautor audire debuisset. Nec tum ad injectam de se famam expurgandam satis ei fuisset

2. Ad has Augustinus duas vicissim reddidit, scilicet 191 et 194. Seorsim rescripserat et Alypius, sed neque hoc scriptum ad nos pervenit.

3. In bibliotheca Patrum ad sæculum vi, tres habentur libri, primus de Divitiis, alter de Malis Doctoribus et de Operibus Fidei, postremus de Castitate, Xysto III papæ a Jacobo Salonio primum ascripti, sed ei a plerisque omnibus eruditissimis abjudicati. Sane ut eos Salonius Xysto nostro attribueret, una motus est exemplaris sui auctoritate; et fatetur tamen 1° titulum his libris in suo exemplari præfixum esse recentioris manus, 2° non Xysti III papæ, sed Xysti papæ et martyris nomen præferre: postremo libros illos Xysto papæ et martyri, utpote cujus ætate posteriores eos esse exploratum est non congruere. Sed si falsus titulus, quid erat cur ex ejus fide Xysto III papæ, qui certe martyr non fuit, ascriberentur? Deinde apud omnes eruditissimos in confesso est libros illos Pelagianis erroribus refertos esse, nominatimque hanc Pelagii sententiam, *Divitem manentem in divitiis suis in regnum Dei non posse ingredi*, quam Augustinus epist. 157 ad Hilarium c. 4 pluribus refellit, diserte in illis propugnari.

4. Verum hoc argumento, quo alii hoc opus Xysto abjudicant, Joan. Garnerius utitur, ut illud ei adjudicet: *quia, inquit, constat Syxtum olim Pelagianis favisse, suumque ipsi aliquamdiu impendisse patrocinium* (Garn. in Mercat. p. 1 pag. 362). At quod vir eruditissimus, veluti Augustini verbis epist. 191 et 194 nixus pro certo ponit, minime certum est. Non enim ait Augustinus quod faveret, sed quod eum fama jactaret inimicis Christianæ gratiæ favere. Aut si ex hujusmodi fama eum Pelagiano errore infectum hæreticis illis favisse conficitur, eundem quoque Nestorianum existitisse concedendum erit. Is enim pariter de illo postea dissipatus est rumor, quod Nestorio faveret. Quo circa Cyrillus ad calcem epistolæ ad Acacium Melitensem scribit: *Si qui epistolam tamquam a Philippo reverendissimo Romanæ Ecclesiæ presbytero scriptam attulerit, perinde sonantem ac si sanctissimus episcopus Xystus depositionem Nestorii moleste acceperit, eique opem tulerit; ne eredit hoc sanctitas tua* (Concil. tom. III p. 429). Tum addit Cyrillus: *Scriptis enim consona sanctæ synodo* (Ephesinæ) *omniaque illius gesta confirmavit, ac nobiscum sentit*. Et hujus quidem rei testes sunt ipsius epistolæ. Nempe cum Xystus integerrimæ semper fidei fuerit, ejus tamen erat indolis, ut in damnandis hæreticis nihil præproperum vellet, sed omnia prius coperet experiri, si forte temperamento aliquo ad veritatem adduci possent. Inde viris qui minus patientes erant data occasio qua suspectam haberent illius fidem, et prædictos rumores temere sererent. Aliud est autem quamdã erga hæreticos benignitatem præferre, aliud eorum docere aut tueri errores.

5. Nominatim vero singularem illam ac pravam

B Pelagianis anathema dicere; sed simul damnandi ac suppressendi erant illi libri, ac perversæ Pelagii doctrinæ eis insertæ contraria fides profitenda. Cum igitur non una ratione historicæ veritati repugnet libros illos Xysto ascribi, mirum est tantum titulo a recenti manu addito ac manifeste falso deferri potuisse, ut catholico presbytero, summi pontificis dignitate postea insignito, ascriberetur hæreticum opus, quod si Xysti nostri fuisset, non Sixti papæ et martyris, sed Xysti presbyteri nomine inscribendum erat.

6. Hoc tamen jacto fundamento, quod Xystus errorum Pelagianorum fautor aliquamdiu existiterit, eosque libris editis tradiderit, inde laudatus vir in alias abijt conjecturas, quibus etiam libros Hypomnesticon apud Augustinum in appendicetomi Xulgatos Xysto attribui posse opinatur. Verum fundamento hujusmodi diruto, corruant necesse est eo uno fultæ conjecturæ. Et vero in novissima Augustini editione, censura libris illis præfixa, eos ad Marium Mercatorem potius quam ad Xystum pertinere demonstratur.

7. Argumenta non desunt quibus Xystum, dum adhuc presbyter esset, ad Nestorium, ad Joannem Antiochenum et ad Cyrillum Alexandrinum scripsisse colligamus. A Gennadio lib. de Script. Eccl. Xysti ad Nestorium epistola memoratur. Ipse Xystus epist. 6 n. 2 Joanni episcopo Antiocheno in memoriam revocat qualiter (inquit de Nestorio) *ei volumus nostra admonitione succurrere*. Eum autem ibi de litteris ante pontificatum scriptis loqui liquet ex ipsius epistolis 1 et 2. Nempe adhuc superstite Cœlestino legatos Romam destinavit Cyrillus, et qualiter cum Joanne Antiocheno agendum esset consuluerat. Tum in Cœlestini locum successit Xystus, ac legatis presentibus ordinatus, respondit: *Sufficiebant quidem illæ litteræ, quas et antea per Ecclesiæ Constantinopolitanæ clericos et per diaconos tuæ sanctitatis* (hoc est Cyrilli) *plenas omnibus necessariis misi*. His tamen locis litteras quæ Cœlestini nomine scriptæ missæque fuerant, commemorari suspicamus. Xystumque opinamur de his loqui veluti de suis, non solum quia successori liceat decessoris sui scripta gesta que in hujusmodi causis sibi attribuere, aut quia litterarum

illarum a Cœlestino e synodo scriptarum particeps fuerit factus, verum etiam quia Cœlestino in scribendis epistolis adiutor exstiterit. Et eundem quidem stylum, idem ingenium, quod frequentibus sententiis delectatur, Cœlestini Xystique litteræ sapiunt.

§ II. De scriptis quæ ad Xystum jam pontificem attinent.

8. Ad Cœlestinum quidem destinati erant Orientis legati Hermogenes Rhinocurorum et Lampetius Casii episcopi, sed Cyrilli epistola ipsis tradita, Xysto reddita fuit (*Epist. 2 n. 1*). Tanto elogio in hac epistola commendabantur legati, ut forsitan, inquit Xystus, minus litteris quas de iis scripsisti credidissimus, nisi earum testimonium vicisset sibi ipsi attestans præsentia. Tum Cyrillus quo erga Orientales, qui ab ipso dissidebant, animo esset affectus, pluribus explicabat. Quippe ut ad pacem Orientis viam panderet expeditionem, contumelias proprias ultro contemnere se, atque Ecclesiam ordinari quam vindicari se malle testabatur. Quocirca Nestorii unius exsilio contentus, cæteris in eodem naufragio laborantibus manum porrigi flagitabat, simulque rogabat qui cum Joanne Antiocheno se gereret.

9. Huic Cyrilli epistolæ rescribens Xystus, ejusdem rescripti paria exempla etiam ad alios Orientis episcopos ad quos mitti petierant legati, misisse se significat. Quod indicio est legatos illos ita episcoporum Orientis nomine venisse, ut solius tamen Cyrilli litteras afferrent. Alioquin nihil opus erat ut quibusnam sibi esset scribendum Xystus a legatis disceret, maxime cum id moris fuerit Romanis pontificibus ut sibi scribentibus rescriberent. Probabile autem est, legationem illam tunc tantum destinatum esse, cum Cœlestini litteræ, Martii 15 die anni 432 date in Orientem pervenissent; adeoque minus probabilem inde fieri opinionem, quæ Xysti ordinationem mense Aprili ejusdem anni 432 consignat. Neque vero sine causa tardius differt Pagius hanc ordinationem, si ante acceptæ fuerint mox dictæ litteræ quam legati, quos ordinationi suæ interfuisse gratulatur Xystus, ex Oriente proficiscerentur.

10. Xystus legatis redeuntibus duas tradidit epistolas, quas etiamnum habemus, Cyrillo reddendas, unam privatam, alteram cum aliis communem. Hujus exemplum sibi missum esse Acacius Berœæ episcopus ad Alexandrum Hierapolitanum testatur his verbis: *Episcopus quidem qui Romæ est unam ad me scripsit epistolam* (*Baluz. nov. coll. pag. 757*). Sed quia statim adjungit Acacius, *Alexandriæ vero tres vel quatuor, ex quibus unius rescriptum tuæ religiositati direxi*; dum istud sic interpretatur Tillemontius (*Tom. IV pag. 521*) quasi, *Alexandriæ loco, Alexandriam legisset*, Xystum eo tempore quo ad Acacium scripsit, etiam tres aut quatuor epistolas Alexandriam misisse arbitratur. Sed potius est interpretatio Baluzii, perinde istud *Alexandriæ vero*, quasi haberetur, *episcopus vero qui Alexandriæ est*, intelligentis. Tantum igitur Acacius allato loco unam a Xysto,

ac tres aut quatuor a Cyrillo epistolas ad se scriptas esse significat. Quod et ipse confirmat, cum unius ex illis Cyrilli epistolis exemplum, ad Alexandrum, mittere se præfatus, inde sperat fore ut pedum dolor, quo laborabat Alexander, sublevetur, cum in illo exemplo quæ diligenter et accurate Cyrillus explicabat inspexerit. Si vero, inquit, *sicut scripsisti, nunc usque pedibus doles, inspiciens litteras Deo amicissimi episcopi Cyrilli, et cognoscens quanta sit usus æpiscopis in fidei causa*, etc. Nihil est igitur cur ob Acacii laudata verba ullas Xysti ad Alexandrum Hierapolitanum episcopum litteras desideremus.

11. Licet Xystus, in epistola 5 n. 7 die 15 Septembris anni 435, sæpe se ad Maximianum scripsisse memoret de facilitate qua Cyrillus redeuntes ad Ecclesiam suscipi peroptabat, ex iis tamen epistolis non restat nisi una, scilicet prima, Cyrillo quidem inscripta, sed cujus exemplum etiam Maximiano traditum est. Unde sequitur ut aliqua saltem epistola ad Maximianum scripta exciderit.

12. Statim ut Joannes Antiochenus cum aliis Orientis episcopis ad Ecclesiæ unitatem, composita pace, rediit, Romam destinavit legationem, qua Xysto se cohærere testaretur. Tum Cyrillus et de confecta pace, et de Joannis legatione Xystum litteris admonere festinavit (*Epist. 5 n. 6*). Xystus vero litteras illas legi curavit in cœtu episcoporum qui ad anniversarium ordinationis suæ diem conveniant (*Ephes. Concil. in par. c. 32*). Cum autem Orientis pax ineunte anno 433 firmata sit, uti ex homilia Pauli Emiseni primo hujus anni die habita liquet, has Cyrilli litteras et post initium anni 433 scriptas, et ante anniversarium ordinationis Xysti diem acceptas esse haud temere colligatur.

13. Aliquot post dies, qui prænuntiati fuerant a Cyrillo Joannis legati Romam venerunt, reddideruntque litteras, quarum exordium Xysti laudibus refertum erat (*Epist. 6 n. 5*). Nominatim vero illum *bono humani generis apostolicæ sedi presidere prædicabat* Joannes, ac *luciferum ubique lucentem* vocabat. Ideo autem scriptæ erant hæ litteræ, ut et Nestorii depositionem, et Maximiani in ejus locum ordinationem probare se Joannes solemniter testaretur. Eas quoque Xystus dignas judicavit, quæ in eorumdem conventu episcoporum, qui ad natalem ipsius celebrandum sese in Urbem contulerant, legerentur. Neque enim eos qui litteras legationis Joannis prænuntias attulerant prius dimittendos duxit, quam legationis ipsius testes facti fuissent.

14. Eo ipso tempore quo Joannes ac Cyrillus legationem parabant, Orientis episcopi, quibus pax a Joanne inita displicebat, festinandum sibi censuerunt ne pactiones conventæ a Xysto firmarentur. Hac de causa Eutherius Thyansensis et Helladius Tharsii episcopi epistolam, quam etiamnum habemus, non modo conscripserunt Xysto, sed et eam priusquam mitteretur cum Alexandro Hierapoleos ac Theodoro Cyri episcopis communicari studuerunt. Neque hæc contentus Eutherius, privatis etiam litteris

simul missis utrumque cohortatus est, ut et ipsi in *A* Occidentis partes, hoc est Romam, aliquos destinarent (*Baluz. nov. coll. pag. 817*). Timor est enim, inquiebat, ne praevenientibus litteris aliorum (Cyrilli scilicet ac Joannis), quasi unio facta sit, et rebus incongruis consentientibus universis (id est, ubi rebus incongruis consenserint universi), sequiores appareant (Romani) ad ea quae male acta sunt corrigenda. Quibus monitis morem gerens Alexander, legatos in Urbem misit, accusans impias illas pactiones (quas Cyrillus et Joannes serierant), quae super alia incongrua et in fide auxerunt discordiam (*Ibid., pag. 821 et 822*), uti loqui placet Irenæo, hoc est acerrimo Nestorii defensori. Iisdem monitis cum Theodoretus, tum alii episcopi, quorum nomina Meletius Mopsuestiae episcopus nobis indicat, paruerunt.

15. Cum enim illorum clerici Romam contententes Mopsuestiam divertissent, Meletius de illis Alexandro, Theodoro, Abbibo, Heliadi, Mari, Davidi et Acilino sic rescripsit (*Ibid., pag. 822*): Eos quidem, qui ad Occidentem directi sunt, Deo amatissimos clericos ita suscepimus, ut consequens erat, nostros (leg. vestros) et qui pro tali causa destinati sunt, id est, ita suscepimus ut decebat suscipere clericos vestros, maxime pro tali causa destinatos. Tum hjs adjunxit: Festinamus et nos, si Dominus annuerit orationibus vestrae sanctitatis, similia gerere, quia oportet omnino ut offeramus et nos quae credimus expedire. Istudne, quod ibi spondet Meletius, praestiterit, aut quo pacto a Xysto suscepti sint Alexandri aliorumque legati, nullo monumento compertum habemus. Indubitatum tamen est atque ex ipsius litteris exploratum, hunc papam in tuenda fide constantem semper fuisse. Neque ambigendum videtur quin simul etiam in iis qui errabant sustinendis et, quantum in se erat, ad unitatem reducendis pium se ac benignum de more praebuerit.

16. At quamvis eum inducere non potuissent ut quidquam in partium suarum gratiam scriberet, eo tamen processit nonnullorum impudentia, ut quamdam de ipsius mutatione confingerent epistolam, eamque per provincias circumferri curarent. Hac de re Cyrillus Succensum, ad calcem epistolae 2 quam ad hunc episcopum scripsit, monet his verbis: Si autem nonnulli circumferant epistolam ut a religiosissimo Romanae Ecclesiae presbytero Philippo scriptam, quasi sanctissimus episcopus ægre tulerit Nestorii depositionem, eique opem tulerit; ne huic rei fidem accomodat vestra sanctitas: consentanea namque sanctae synodo scripsit, et omnia apud eam acta confirmat, et eadem quae nos sentit. Eadem quoque monitio in fine epistolae 1 ejusdem ad Acacium Melitensem episcopum repetitur. Tum in utraque pariter subjicit Cyrillus: Si epistola a quibusdam afferatur tamquam a me scripta, quasi nos eorum pœniteat quae Ephesi

gessimus; id quoque risu excipiat. Unde conicere est, cum Cyrillus capitulorum suorum publicasset explicationem, quae omnibus æquis viris atque ipsi etiam Theodoro probata est, adversarios illius hanc arripuisse occasionem ut duplicem illam epistolam confingerent.

17. Sancti Britii Turonicæ civitatis episcopi, qui beato Martino successerat, varia fortuna fuit. Et is quidem olim a Lazaro accusatus, in synodo Taurinensi a Proculo meruit absolvi (*Zosim. epist. 3 n. 5*). Postmodum tamen anno 430 a populo suo expulsus, Romam confugere coactus est, uti Gregorius Turon. lib. II Hist. Franc. c. 1 narrat. Verum, inquit idem Gregorius, lib. X c. 31, septimo regressus anno cum auctoritate papæ illius Turonos redire disponit. Quod duplici ratione intelligi potest. Vel enim istud cum auctoritate ita dictum est, ut Britius non auctoritate sua, sed Xysti jussu ad Ecclesiam suam redierit. Cui interpretationi favet illud Gregorii ejusdem *ibid.*: Britius vero septem apud Papam Urbis annis degens, idoneus (forte innocens) inventus a crimine, ad urbem suam redire jussus est. Vel cum Tillemontio, tom. XIV pag. 264, verbum auctoritatis sic interpretari licet, ut eo notentur litteræ a Xysto datæ, quibus innocentiae Britii fidem faceret, eumque sine controversia recipi præciperet. Eodem auctoritatis nomine Zosimus papa epistolam suam primam indicat, ubi ait (*Epist. 1 n. 1*): Quam auctoritatem ubique nos mississe manifestum est. Et is quidem usus cum non solum Romanis pontificibus, sed et scriptoribus aliis familiaris sit, maxime in hoc Gregorii testimonio locum habet. Britium enim post tam longum in Urbe secessum, inde ad plebem quæ ipsum expulerat sine commendatitiis papæ litteris dimissum esse nemo probabile judicaverit.

18. Aliud Xysti præclarum facinus Prosper in Chronico ad annum 439 memoriæ commendavit his verbis: Hac tempestate Julianus Athelenensis (leg. Eclanensis) jactantissimus Pelagiani erroris assertor, quem dudum amissi episcopatus intemperans cupido exagitabat, multimoda arte fallendi, correctionis spem [Aug. ms. speciem] præferens, malitus est in communionem Ecclesiae irrepere. Sed his insidiis Sixtus papa diaconi Leonis hortatu vigilanter occurrens, nullum aditum pestiferis conatibus patere permisit: et ita omnes catholicos defectione [Idem ms. de refectione, forte dejectione] fallacis bestiae gaudere facit, quasi tunc primum superbissimam hæresim apostolicus gladius detruncasset. Ita ille eximiam gestis suis coronidem imposuit, seseque dignum ostendit successorem Innocentii, Zosimi, Bonifacii ac Cœlestini; qui quidem omnes uno animo ad comprimendos Pelagii ac discipulorum varios conatus vigilanter et studiose incubuerunt.